

MOJI SUSRETI I POZNANSTVO S NADBISKUPOM DR. FRANOM FRANIĆEM

Ante Kadić

Poznam nadbiskupa Franića još iz gimnazijskih dana. Mi smo se postepeno sprijateljili te počeli jedan drugoga posjećivati, on mena na Malom Ratu, u donjim Poljicima, a ja njega u Kambelovcu.

Kad sam se vratio iz Rima, gdje sam proboravio pet godina na naukama, preporučio sam biskupu Bonefačiću da pošalje i Franića na daljne studije u Vječni grad. Za vrijeme mog boravka u Švicarskoj, Libanonu i Kaliforniji mi smo se rijetko dopisivali: bile su nastale neke nesuglasice među nama. Kad sam počeo dolaziti u domovinu (1963, 1965. i 1967), redovito sam posjećivao tada već biskupa Franića. On je stanovao u crkvenoj zgradi, u ulici Maksima Gorkoga. Imao je na raspolaganju samo jednu sobu, u kojoj je također bio njegov ured.

Godinama se nisam mogao vratiti u domovinu; bio sam proglašen neprijateljem "oslobodilaca i naprednog poretka". Ove posljednje tri godine lako sam dobio vizu. Otkad je Franić sagradio konkatedralu sv. Petra te uskoro otišao u mirovinu, preko ljetnih praznika više puta ga posjetim. On me počasti ribom, a ja mu uzvratim isto u kući mog nećaka Slavka. Obojica sad imamo dosta slobodnog vremena, pa jedan drugome pričamo naša životna iskustva, spojena sa raznim neprilikama. Iako sam i ja doživio brojne poteškoće, ipak je moj život bio "rose e fiori" ako se usporedi s onim mog prijatelja, koji je naprije bio na udaru Talijana a zatim krutog komunističkog režima. Često su mu stvarali neugodnosti i "braća" svećenici.

Ovaj kratki uvod sam napisao da se vidi da sve što budem rekao o Franiću, to ću reći na temelju dobrog poznavanja, jer sam njegovu životnu putanju pratio i u tuđini.

Franić se zamjerio državnim vlastima što je, u poslijeratnim godinama, oštro nastupio protiv "svećeničkog udruženja", preko kog su komunisti nastojali kontrolirati rad Crkve te ju udaljiti od Vatikana. To ne znači da među "neposlušnim" svećenicima nije bilo i dobronamjernih, ali se katkad može i nehotice postati oruđe u rukama protivnika.

U doba turske vlasti katolici Bosne i Hercegovine su prelazili na druge vjeroispovjesti i odnarođivali se, jer su mnogi svećenici bježali na slobodni teritorij, a vjernici se nisu imali gdje sastajati. To se dogodilo i u nedavnim poratnim godinama. Split se širio, postao je od gradića metropola. Brojne su tvornice i trgovačka poduzeća privlačila naše ljude iz Zagore na obalu. Da udovolji novim potrebama, Franić je gradio nove crkve, a stare proširivao. U tim pothvatima vlast ga je stalno priječila, dozvole nije dobivao ili je na njih morao dugo čekati te katkad skupo plaćati. I u tom pogledu on je pokazao nevjerovatnu strpljivost, diplomatski takt i snalažljivost u prikupljanju novčanih sredstava. Molio je, na mnogobrojnim putovanjima po tuđim zemljama, strane crkvene dostojanstvenike i naše iseljenike da mu priteknu u pomoć. Kad se prosi u

plemenite svrhe, to ni najmanje ne ponizuje. Bio je sumnjličen od protivnika, dapače i optužen da je neke dolare i marke za sebe prisvojio. Ostao je časna obraza, jer je dokazao da su njegovi računi čisti.

Te iste civilne vlasti, koje su sprečavale gradnju novih crkvenih objekata, bile su oduzele splitskoj nadbiskupiji ne samo biskupsku palaču već i dijelove zgrada u kojima su bila smještena oba sjemeništa, malo i veliko. Nakon što su te obje crkvene ustanove bile osuđene zbog "protunarodnog djelovanja" (1956), vlasti su oduzele gotovo cijelu zgradu sjemeništa, a sjemeništarci i bogoslovi su tad bili prisiljeni nastaviti školovanje drugdje (u Zagrebu, Đakovu, Zadru i Pazinu). Izgledalo je da će splitska metropolija doživjeti sudbinu bosanske crkve u doba turskih provala i našeg iseljavanja.

Dolaskom na papinsku stolicu Ivana XXIII. pritisak se na Crkvu i vjernike donekle smanjio. Vrhuška je i dalje ostajala ateistička, marksizam je i dalje bio službena nauka, ali su pojedini državni predstavnici (npr. Ivo Perišin i Zdenko Svete) uvidali da određeno popuštanje prema Crkvi odgovara njihovom nastojanju da se u stranome svijetu prikažu kao vlastodršci koji poštuju prava svojih ideoloških protivnika.

Današnje društvo visoko cijeni neovisnost. Težnja za neovisnosti kod nekih svećenika može prijeći u neposlušnost. Oni više ne dolaze u to zvanje iz neke financijske potrebe ili prednosti, već iz čistih ideala. Obično su obrazovaniji nego što su bili nekadašnji popovi, pa su stoga i samosvjesniji. Nitko više ne preporuča i ne prihvaća strogu disciplinu, jer se danas Crkva mora oslanjati na dobru volju pojedinaca, pa stoga i poštivanje njihovih uvjerenja. Ipak, kad je u dogovoru sa starješinstvom i svećenstvom stvorena neka odluka, ona bi se morala poštivati.

Nekad je bila velika čast i premoć biti crkvenim dostojanstvenikom, ali je danas ogromna odgovornost stavljena na njihova leđa. Stoga bi ih crkveni ljudi i suradnici, nadahnuti istim idealima kao i oni, morali podržavati te se skupa Bogu moliti da ne iznevjere svoj poziv.

Frančić je intelektualac visokih kvaliteta, koje je dokazao svojim knjigama i člancima rasutim po raznim časopisima (katkad manje poznatim, kao što je npr. *Aržano*). On nije imao mogućnosti da svoje umne sposobnosti očituje na još vidljiviji način, jer je bio stalno u pokretu (u pastoralnim vizitacijama ili na putu po svijetu da bi prikupio novčana sredstva za oba sjemeništa, za Dom starih svećenika i gradnju crkvi). Uz to je, tamo od 1942. godine pa sve do jeseni 1980. predavao naprije sjemeništarcima a poslije bogoslovima brojne predmete za koje se često noću spremao.

Uz svoje zapažene knjige, Frančić se također proćuo na Drugom vatikanskom koncilu, gdje je na sebe svratio pažnju svojim stručnim teološkim izlaganjem. Te njegove "dispute i intervencije" nisu izgubile svoju važnost ni danas, pa će ih uskoro objaviti Splitski književni krug, i to na originalnom latinskom i u hrvatskom prijevodu. I njegov Dnevnik, koji on upravo sad dotjeruje, bit će veoma značajan dokumenat za ovo doba nakon "oslobođenja", koje većina stručnjaka s pravom smatra jednim od najtežih u povijesti ne samo Crkve već i našeg naroda.

Kao i ostala ljudska bića, tako i Franić ima neke svoje poglede i sudove od kojih nerado odstupa. Tko je savršen, neka slobodno prvi baci kamen. Ipak, Franić ima tu prednost da je obično prvi koji pruža ruku pomirnicu, kad se s nekim posvadi. Njega su osumnjičili i klevetali, dapače u poratno doba sam život mu je bio u opasnosti, ali on najradije, u susretu sa bivšim neprijateljem (obično komunistima), sa smješkom skreće razgovor na nešto sasvim drugo ili mahne rukom, ako se spomenu nekadašnje nesuglasice ili okršaji. On drži da je nadošlo vrijeme općeg pomirenja, jer pred nama stoje velike poteškoće koje zahtijevaju suradnju svih dobronamjernih ljudi.

Franić vjeruje da će pravda konačno pobjediti, da će istina doći na vidjelo, pa mu to daje snage da ustraje. Njegova najčvršća poluga je pobožnost prema djevici Mariji i pouzdanje da će ona (po riječima "vidjelice" Marije Pavlović) biti "uz njega u teškim vremenima", kroz koja je prošao i još uvijek prolazi. Treba ga samo čuti kako on u svakoj prigodi, bilo to u Rimu pred utjecajnim monsignorima ili po Europi ili SAD, pred našim svijetom, govori o (za njega) "čudesnim" pojavama u Međugorju.

Franić je rodoljub kojem je uvijek ležala na srcu sloboda Hrvatske. Kad nastupa na skupovima i svetkovinama, on sočno izlaže svoje misli, potkrijepljene poviješću i današnjim iskustvom kad nam "doseljenici" stavljaju nož pod vrat te teroriziraju naš politički i ekonomski život.

Iako već treću godinu u mirovini, ipak se rado odazove kad ga negdje pozovu da im rekne svoju riječ. Franić je "spiritus movens" kulturnih sastanaka u konkatedrali sv. Petra. I on smatra da moramo znati što jesmo, to jest katolici i Hrvati. Moramo postati još više osvjedočeni da smo, uz neke druge narode, uvijek časno stajali pod barjakom: za krst časni i slobodu zlatnu! Dok za sebe tražimo slobodu, ne tlačimo nikoga drugoga.

Iako je dobio dobrog nasljednika u nadbiskupu Anti Juriću, Franić i dalje neumorno radi - na korist Crkve i svog naroda.

Dok mu izražavamo zahvalnost i želje da ga Bog poživi još mnogo ljeta ("ad multos annos"), to je usput priznanje da će njegovo pastirsko djelovanje biti zlatnim slovima zapisano u analima splitsko-makarske nadbiskupije.